

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA

Juridinių asmenų registras, kodas 188603091, A. Volano g. 2/7, LT-01516 Vilnius,
tel. (8 5) 219 1225 / 219 1152, faks. (8 5) 261 2077, el. p. smin@smm.lt, <http://www.smm.lt>,
atsisk. sąsk. Nr. LT30 7300 0100 0245 7205 AB bankas "Hansabankas", kodas 73000

Lietuvos mokytojų profesinės sąjungos
pirmininkei Jūratei Voloskevičienei
J. Jasinskio g. 9-402
LT-0111 Vilnius

2008 -01-24 Nr. 24-03-R-571
I 2007 - - Nr.

DĖL REZOLIUCIJOS

Išanalizavome Nacionalinio pedagogų forumo „Lietuvos švietimas: deklaracija ir realybė“, vykusio 2007 m. gruodžio 15 d., rezoliucijos reikalavimus Lietuvos Respublikos Seimui, Vyriausybei, Švietimo ir mokslo ministerijai ir siūlymus. Pateikiame informaciją apie pateiktų reikalavimų įgyvendinimą ir numatomus darbus jiems įgyvendinti.

Reikalavimas „Įgyvendinti UNESCO rekomendacijas mokytojo statusui visuomenėje užtikrinti“.

Dokumentą „Rekomendacija dėl mokytojų statuso“ parengė Tarptautinė darbo organizacija ir Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija (UNESCO), jis yra priimtas 1966 m. spalio 5 d. Specialios tarptautinės konferencijos dėl mokytojų statuso.

Rekomendacijoje dėl mokytojų statuso išdėstytos klasikinės tiesos, susiformavusios per tam tikrą įvairių valstybių patirtį sprendžiant švietimo politikos įgyvendinimo, kandidatų į mokytojo profesiją atrankos, mokytojų rengimo ir darbo kokybės, būtinų pedagogui kompetencijų įgijimo, mokytojų įdarbinimo, karjeros, statuso visuomenėje, finansinio ir socialinio aprūpinimo ir kitus klausimus.

Lietuvoje toks teisės akto analogas neegzistuoja, tačiau pripažindami mokytojų vaidmenį švietimo pažangai ir jų svarbą prisidedant prie žmogaus ir modernios visuomenės ugdymo didžiumą jame išdėstytų nuostatų įgyvendina Lietuvos Respublikos Seimas, Vyriausybė, Švietimo ir mokslo ministerija ir kitos ministerijos priimdamos atitinkamus teisės aktus. Reikia pažymėti, kad sėkmingas teisės aktų nuostatų įgyvendinimas priklauso ne tik nuo valdžios institucijų, bet ir nuo mokyklų steigėjų, mokyklų vadovų ir mokytojų.

Kadangi Rekomendacija dėl mokytojų statuso yra gana išsamus dokumentas, todėl pateiksime keletą pavyzdžių dėl jame išdėstytų nuostatų, tiesiogiai pagal kompetenciją priskirtų Švietimo ir mokslo ministerijai, įgyvendinimo.

Švietimo ir mokslo ministerija kartu su aukštosiomis mokyklomis, rengiančiomis pedagogus, yra atsakinga už pedagogų profesinį rengimą. Lietuvos Respublikos Seimas 2003 m. yra patvirtinęs Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatas, kuriose yra išdėstyti esminiai pedagogų profesinio rengimo principai: „*Sukuriama integrali mokytojų rengimo bei kvalifikacijos tobulinimo sistema, orientuota į kintantį mokytojo vaidmenį žinių visuomenėje ir šiuolaikiniam mokytojui būtinas naujas kompetencijas bei vertybines nuostatas. Kuriant žinių visuomenę, keičiamas pats mokytojo vaidmuo: mokytoją – žinių turėtoją ir perteikėją keičia mokytojas – mokymosi organizatorius, mokymosi galimybių kūrėjas, mokymosi patarėjas, partneris, tarpininkas tarp mokinio ir įvairių šiuolaikinių informacijos šaltinių. Kartu mokytojas dabarties visuomenėje turi išlikti ir ugdytojas, gyvenimo tiesų liudytojas, perduodantis tradiciją bei mokantis ją kūrybingai plėtoti*“.

Vadovaudamasi anksčiau išdėstytomis nuostatomis Švietimo ir mokslo ministerija nuo 2004 metų yra pradėjusi pedagogų rengimo pertvarką. Pasirinktas ne revoliucinis, o evoliucinis pedagogų rengimo pertvarkos kelias. Daugelis dalykų, aprašomų šiame dokumente, jau yra įteisinta Švietimo ir mokslo ministerijos parengtuose teisės aktuose arba numatoma įteisinti rengiamuose. Pavyzdžiui, parengta Pedagogų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo pertvarkos programa (patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gegužės 25 d. nutarimu Nr. 468), Mokytojo profesijos kompetencijų aprašas (patvirtintas švietimo ir mokslo ministro 2007 m. sausio 15 d. įsakymu Nr. ISAK-54), kuriuo aukštosios mokyklos turi naudotis rengdamos pedagogus moderniai mokyklai, taip pat mokytojų kvalifikacijos tobulinimo institucijos, organizuodamos kompetencijų plėtotes renginius; baigiamas rengti Pedagogų rengimo reglamentas, kuriuo bus nustatyta būsimąjo pedagogo rengimo procedūra, taip pat ir praktinis rengimas. Tenka apgailestauti, kad šiuo metu dar negalime vykdyti išankstinės atrankos norintiesiems įgyti mokytojo profesiją, dėl to ne visi turintys pašaukimą mokytojo darbui jaunuoliai renkasi profesinę mokytojo karjerą.

Pripažįstant pedagogų kvalifikacijos tobulinimo svarbą jau 2003 m. Švietimo įstatymu įteisinta mokytojo teisė „ne mažiau kaip 5 dienas per metus dalyvauti kvalifikacijos tobulinimo renginiuose“. Nuo 2002 metų mokytojų kvalifikacijai tobulinti skiriama mokinio krepšio lėšų ir jos nuolat didinamos: 2002 m. buvo skirta 4,5 Lt (vienam sutartiniam mokiniui), o 2008 m. – 27,19 Lt. Tačiau tenka apgailestauti, kad mokyklos ne visada skiriamas lėšas racionaliai ir laiku panaudoja.

Mokytojams atstovaujančių profesinių sąjungų iniciatyva nuo 2005 m. įgyvendinama Naujos mokytojų darbo apmokėjimo sistemos įgyvendinimo programa. Pažymėtina, kad šios programos įgyvendinimas faktiškai atliepia Rekomendacijos dėl mokytojų statuso turinį, nes sudarė galimybes palengva pereiti prie subalansuoto mokytojų darbo krūvio. Priklausomai nuo mokytojo turimų kontaktinių valandų jam skiriamos papildomos mokamos valandos netiesioginiam darbui su mokiniais.

Nuolat girdimas mokytojų nepasitenkinimas dėl nepakankamo jų darbo vietų aprūpinimo. Pažymėtina, kad Švietimo įstatymu (49 str. 1 d. 4 p.) mokytojui suteikta teisė „dirbti savitarpio pagarba grįstoje, psichologiškai, dvasiškai ir fiziškai saugioje aplinkoje, turėti higienos reikalavimus atitinkančią ir tinkamai aprūpintą darbo vietą“. Pagal Darbo kodekso 191 straipsnį normalias darbo sąlygas turi užtikrinti darbdavys.

2007 m. pabaigoje kreipėmės į savivaldybių merus prašydami 2008 m. mokykloms skirti daugiau lėšų kanceliarinėms prekėms įsigyti, ryšių paslaugoms, kad mokytojai galėtų susisiekti su mokinių tėvais.

Suprasdami, kad ugdymo kokybė labai priklauso nuo mokinių ir mokytojų aprūpinimo šiuolaikinėmis mokymo priemonėmis, nuo 2002 m. skiriamos tikslinės lėšos mokymo priemonėms įsigyti. Jos nuolat didinamos: 2002 m. buvo skirta 2,1 Lt (vienam mokiniui), o 2008 m. – 13,82 Lt.

Esame parengę Mokyklų tobulinimo programą plius, kuri finansuojama iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų, skiriamų pagal 2007–2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programą. Vienas iš šios programos komponentų yra „Bendrojo lavinimo mokyklų modernizavimas“. Šio komponento uždavinys yra „Modernizuoti bendrojo lavinimo mokyklas ir mokytojų darbo vietas, sudarant sąlygas bendrojo lavinimo ugdymo turinio tobulinimui ir švietimo kokybės gerinimui“. Įgyvendinant šį komponentą numatoma 454 bendrojo ugdymo įstaigose modernizuoti 5448 mokytojų darbo vietas. Tam numatyta skirti 34,2 mln. Lt.

Rekomendacijoje dėl mokytojų statuso teigiama, „kad mokytojai galėtų susitelkti ties mokymo darbu, mokyklose turi būti papildomų darbuotojų, atliekančių kitus darbus“. Pagal galiojančius teisės aktus savivaldybių bendrojo lavinimo mokyklų steigėjai rengia savo mokyklų etatų normatyvus ir juos tvirtina. Tačiau dalis savivaldybių tarybų

mokykloms nustato nepakankamą švietimo pagalbos specialistų, ugdymo procesą aptarnaujančių darbuotojų etatų skaičių. Nepakankamas anksčiau minėtų specialistų ir darbuotojų skaičius mokyklose apsunkina mokytojų darbą pamokose, jiems tenka atlikti darbus, tiesiogiai nesusijusius su ugdymu. Nuo 2007 m. pradžios Švietimo ir mokslo ministerija 26 Vilniaus, Šiaulių miestų ir Kauno rajono mokyklose įgyvendina Mokyklų struktūros tobulinimo programą, jos vienas iš uždavinių yra bendrojo lavinimo mokyklose suformuoti skyrius, kuriuose dirbtų ugdymo procesą aptarnaujantys darbuotojai. 2009 m. programoje dalyvaujančių mokyklų patirtį planuojama paskleisti kitose šalies mokyklose. Be to, į Ministerijos 2008 metų darbo planą numatome įtraukti pavyzdinio bendrojo lavinimo mokyklos etatų sąrašo rengimą.

Mokytojo profesijos prestižas priklauso nuo daugelio veiksnių. Mokytojų padėtį lemia ne tik valstybės dėmesys, o ir jie patys. Valstybė, pripažindama, kad švietimo pažanga daugiausia priklauso nuo mokytojų žmogiškųjų savybių, gebėjimų, kvalifikacijos, jų darbo svarbos įvertinimo ir tinkamo atlygio už jį, geros savijautos ir saugumo mokykloje, įgyvendina įvairias priemones, gerinančias mokytojų darbo sąlygas, padėti, didinančias atlyginimą už darbą, ir numato tai daryti ateityje.

Reikalavimas „Pedagogų, kaip išskirtinės psichinės įtampos reikalaujančios profesijos darbuotojų, pensinį amžių sumažinti iki 55 m. moterims ir 60 m. vyrams, paliekant jiems teisę, jei gali, dirbti toliau“.

Paaškiname, kad Švietimo ir mokslo ministerija nesprenžia klausimų, susijusių su pensijomis. Ši sritis priklauso Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos kompetencijai. Ankstesniais metais ir pernai kreipėmės į Socialinės apsaugos ir darbo ministeriją dėl galimybės įteisinti mokytojams išarnauto laiko pensijos gavimą. Tačiau mūsų ministerijos siūlymams Socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2007 m. balandžio 19 d. nepritarė paaškindama, kad pirmiausia dėl mažesnio stažo mokytojų pensijos būtų ženkliai mažesnės ir antra – jei pensijų dydis nuo to nemažėtų, būtų pažeistas pagrindinis socialinio draudimo, taip pat ir socialinio teisingumo principas: būtų sukurta privilegijuota socialinio draudimo pensijų gavėjų grupė, kuri, mokėdama įmokas kaip visi, išmokas gautų kur kas palankesnes sąlygomis nei kiti mokų mokėtojai.

Dar kartą kreipėmės į Socialinės apsaugos ir darbo ministeriją, prašydami pateikti savo nuomonę dėl pensinio amžiaus sumažinimo mokytojams. Laukiame jų atsakymo.

Reikalavimas „Sukurti, teisiniais aktais pagrįsti ir įgyvendinti veiksmingą mokinių netinkamo elgesio prevencijos programą, užtikrinančią ugdymo procesui būtiną rimtį bei mokinių ir mokytojų saugumą“.

Švietimo ir mokslo ministerija smurto ir patyčių ugdymo įstaigose mažinimo klausimą sprendžia nuolat.

Smurtas, narkotikų ir alkoholio vartojimas vyksta ne tik mokyklose, šis reiškinys apima visą visuomenę ir visas institucijas, todėl reikalingi kompleksiniai sprendimai.

Norime atkreipti dėmesį, kad mokinio teisės ir pareigos yra reglamentuotos Švietimo įstatymo 46 straipsnyje. Jos turėtų būti detalizuotos mokyklos nuostatuose, mokyklos vidaus tvarką reglamentuojančiuose dokumentuose, mokymosi sutartyse. Pagal Švietimo įstatymo 46 straipsnio 2 dalies 1 punktą mokinys privalo laikytis visų mokymo sutarties sąlygų, mokyklos vidaus tvarką reglamentuojančių dokumentų reikalavimų. Manome, kad mokyklos turėtų daugiau dėmesio skirti mokymo sutarčių turiniui, t. y. mokinių ir jų tėvų išipareigojimams. Būtina aiškinti mokiniams sutartinius išipareigojimus, jų pareigas ir teises, nustatytas mokyklos vidaus tvarką reglamentuojančiuose dokumentuose, ir reikalauti atsakomybės už pareigų nevykdymą.

Pažymėtina, kad nepilnamečiai nuo 16 metų gali būti traukiami administracinėn atsakomybėn vadovaujantis Administracinių teisės pažeidimų kodeksu. Kodeksas numato ir

tėvų atsakomybę už nepilnamečių padarytas veikas (175 str.) ir už tėvų valdžios nepanaudojimą arba panaudojimą priešingai vaiko interesams (181 str.).

Nuo 2008 m. sausio 1 d. įsigaliojo Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas. Jo tikslas – sukurti vaiko teises ir teisėtus interesus bei visuomenės saugumo poreikius atitinkančią ir vaiko, turinčio elgesio sutrikimų, socializacijai, ugdymui bei socialinės, pedagoginės, psichologinės, specialiosios pedagoginės, informacinės arba kitos pagalbos teikimui skirtą vaikų minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių sistemą. Įstatymu įtvirtinta dviejų lygių probleminių ar linkusių nusikalsti vaikų priežiūros sistema: vaikų minimali priežiūra ir vaikų vidutinė priežiūra. Šio įstatymo nuostatų įgyvendinimas padės darbi su elgesio problemų turinčiais mokiniais.

Parengtas Krizių valdymo mokyklose tvarkos aprašas (patvirtintas švietimo ir mokslo ministro 2007 m. liepos 12 d. įsakymu Nr. ISAK- 1374), kuris reglamentuoja krizių valdymą mokyklose, krizių valdymo mokyklose komandų sudarymą, jų funkcijas, darbo organizavimą, pagal jį vyko savivaldybių administracijų ir mokyklų vadovų mokymai. 2008 m. numatyta įgyvendinti ESF projektą, per kurį toliau bus mokomos mokyklų komandos.

Šiais metais Švietimo ir mokslo ministerija bendrojo lavinimo mokyklose pradeda vienos iš veiksmingiausių smurto prevencijos programų pasaulyje – norvegų smurto programos Olweus – bandomąjį diegimą. Programa sėkmingai taikoma ne tik Norvegijoje, bet ir kitose šalyse – JAV (36 valstijose), Švedijoje, Islandijoje, Vokietijoje, Didžiojoje Britanijoje ir kt. Programos esmė – išmokyti visą mokyklos personalą atpažinti, pastebėti patyčias ir tinkamai į jas reaguoti. Į programą įtraukiami mokiniai ir jų tėvai. Šiai programai įgyvendinti šiemet bus skirta 2,5 mln. Lt.

Ikimokyklinėse įstaigose jau vykdoma socialinių įgūdžių ugdymo ir smurto prevencijos programa "Žipio draugai", o dalis pradinių mokyklų vykdo smurto mažinimo programą "Second Step".

Šiemet numatome didinti švietimo įstaigų dalyvaujančių įgyvendinant smurto prevencijos programas, skaičių. Šiam tikslui skirsime per 1 mln. Lt. Be to, tęsime mokyklų administracijų, socialinių pedagogų, psichologų, mokytojų mokymus šioje srityje.

Nacionalinės smurto prieš vaikus prevencijos ir pagalbos vaikams 2008–2010 metų programos priemonėms įgyvendinti 2008 metais skirta 6 mln. Lt.

Reikalavimas „Vykdėti Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 m. nuostatose įrašytą valstybės išipareigojimą 6 proc. BVP skirti švietimui ir, atsižvelgiant į tai, proporcingai didinti darbo užmokesčio fondą“.

Valstybinėje švietimo strategijoje numatyta, kad šalies mastu švietimo reikmėms skiriama lėšų dalis sudarytų ne mažiau kaip 6 proc. BVP.

Pažymėtina, kad pagal pagrindinį ES taikomą švietimo finansavimo rodiklį Lietuva neatsilieka nuo ES vidurkio, net lenkia daugumą ES šalių. Pagal statistinius duomenis bendrosios viešosios išlaidos švietimui 2004 metais Lietuvoje buvo didesnės nei 14 Europos Sąjungos šalių ir nei visos Europos Sąjungos kartu paėmus. 2004 metais Lietuvos viešosios išlaidos švietimui sudarė 5,2 proc. BVP, o ES vidurkis buvo 5,09 proc. BVP.

Pagal mūsų turimus duomenis 2007 metais švietimui skiriamų nacionalinio biudžeto asignavimų dalis nuo BVP buvo 5,25 proc. 2008 metais nacionalinio biudžeto asignavimų dalis nuo BVP bus didesnė nei 2007 metais ir ji sudarys 5,42 proc.

Paminėtina, kad 2008 metams pedagogų darbo užmokesčiui padidinti numatyta 370,5 mln. Lt (nuo 2008 m. sausio 1 d. atlyginimus numatoma padidinti 15 proc., o nuo 2008 m. rugsėjo 1 d. – dar 5 proc., be to, nuo 2008 m. rugsėjo 1 d. numatoma apmokėti už 2,4 papildomos valandos arba atitinkamai padidinti tarifinių atlygių koeficientus); dėstytojų ir mokslo darbuotojų darbo užmokesčiui padidinti vidutiniškai 20 proc. nuo 2008 m. sausio 1 d. numatyta 88,7 mln. Lt.

Pedagogų darbo užmokesčio didinimui bus skiriamas pagrindinis dėmesys. Švietimo ir mokslo ministerijos ir švietimo darbuotojams atstovaujančių profesinių sąjungų susitarimu, Ministro Pirmininko 2007 m. lapkričio 30 d. potvarkiu Nr. 453 sudaryta darbo grupė rengia ilgalaikę pedagogų darbo užmokesčio didinimo programą, kurioje bus numatyta, kaip ir kiek didės mokytojų atlyginimai keletą metų iš eilės. Neabejotina, kad ir toliau didžioji švietimui skiriamų papildomų valstybės finansinių išteklių dalis bus skiriama būtent šiems tikslams.

Reikalavimas „Pedagogams nustatyti tarifinių atlygių koeficientų dydžius pagal darbo stažą laikotarpiams už 3, 10, 15, 20, 25, 30, 35 metus“.

Rekomendacijoje dėl mokytojų statuso rašoma, kad mokytojo „Bazinio atlyginimo padidėjimas nuo minimalaus iki maksimalaus neturėtų užtrukti ilgiau nei dešimt–penkiolika metų“. Ši nuostata yra įgyvendinama, nes po 15 metų pedagoginio darbo stažo mokytojams nustatytas didžiausias mėnesinio tarifinio atlygio koeficientas. Mokytojui, turinčiam iki 3 metų pedagoginio darbo stažą, įgijusiam aukštąjį išsilavinimą, bet neturinčiam kvalifikacinės kategorijos, mėnesinis tarifinio atlygio koeficientas nustatytas 7,8, o mokytojui ekspertui, turinčiam 15 ir daugiau metų pedagoginio darbo stažo, – 11,4. Įvykdžius reikalavimą nustatyti tarifinių atlygių koeficientų dydžius pagal darbo stažą laikotarpius už 25, 30, 35 metų laikotarpius, būtų pažeista anksčiau minėta Rekomendacijos dėl mokytojų statuso nuostata. Be to, Rekomendacijos Baigiamosiose nuostatose yra sakoma, kad „*kai mokytojų statusas kai kuriais atžvilgiais yra geresnis nei nurodyta šioje Rekomendacijoje, nereikia taikyti jos sąlygų jau suteiktam statusui sumažinti*“.

Atkreipiame dėmesį į tai, kad šiuo metu yra didelis atlyginimų skirtumas tarp jaunu, turinčių pedagoginį darbo stažą iki 3 metų, mokytojų ir mokytojų, turinčių pedagoginį darbo stažą didesnę nei 15 metų ir eksperto kvalifikacinę kategoriją. Įvedus koeficientų dydžius pagal pageidaujamą darbo stažą, atlyginimų skirtumas dar padidėtų.

Reikalavimas „Skaičiuojant pedagogų darbo užmokesį, vietoj bazinės minimalios algos, naudoti pareiginės algos koeficientą, kuris nuo 2008 m. sausio 1 d. bus lygus 490 Lt“.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, vykdydama Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006–2008 metų programą, parengė Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo įstatymo projektą. Įstatymo projekte siūloma nustatyti bendrą darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis valstybės ir savivaldybių finansuojamose institucijose bei įstaigose, darbo apmokėjimo sistemą. Priėmus įstatymo projektą, visoms biudžetinėms įstaigoms bus taikoma bendra darbo apmokėjimo sistema. Koeficientai bus nustatyti pagal 2008 m. galiosiantį bazinį dydį – 490 Lt. Taip pat įstatymo projektu siekiama daugelį darbo apmokėjimo sąlygų suvienodinti su taikomomis valstybės tarnyboje.

Reikalavimas „Ruošiamoje ilgalaikėje pedagogų atlyginimų didinimo programoje numatyti, kad visų pedagogų atlyginimas kasmet ne mažiau 20 proc. viršytų dirbančiųjų valstybės sektoriuje atlyginimo vidurkį“.

Reikalavimas „numatyti, kad visų pedagogų atlyginimas kasmet ne mažiau 20 proc. viršytų dirbančiųjų valstybės sektoriuje atlyginimo vidurkį“ bus svarstomas darbo grupės, rengiančios ilgalaikės pedagogų darbo užmokesčio didinimo programos projektą.

Reikalavimas „Aukštosiose mokyklose nuolatinį darbą dirbantiems dėstytojams panaikinti terminuotą sutarčių praktiką ir įstatymiškai sutvarkyti dėstytojų kvalifikacijos kėlimą, numatant tam reikalingas lėšas“.

Pagal Darbo kodekso (Žin., 2002, Nr. 64-2569) 109 straipsnio 2 dalį neleidžiama sudaryti terminuotos darbo sutarties, jeigu darbas yra nuolatinio pobūdžio, išskyrus atvejus, kai tai nustato įstatymai arba kolektyvinės sutartys. Aukštojo mokslo įstatymo (Žin., 2000, Nr. 27–715; 2005, Nr. 85–3136) 31 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad į

aukštųjų mokyklų dėstytojų ir mokslo darbuotojų, išskyrus mokslininkus stažuotojus, pagrindines pareigas asmenys skiriami viešo konkurso tvarka ne ilgesnei kaip 5 metų kadencijai. Pagal Mokslo ir studijų įstatymo projekto, kuris jau yra išsiųstas Vyriausybei, 66 straipsnį į mokslo ir studijų institucijų dėstytojų ir mokslo darbuotojų, išskyrus mokslininkus stažuotojus, pareigas asmenys priimami viešo konkurso būdu 5 metų kadencijai. Su asmeniu, du kartus iš eilės laimėjusiu konkursą dėstytojo ar mokslo darbuotojo pareigoms eiti, sudaroma neterminuota darbo sutartis. Šis asmuo atestuojamas kas penkerius metus mokslo ir studijų institucijos nustatyta tvarka.

Viena svarbiausių dėstytojų socialinio saugumo sąlygų yra jų aukšta kompetencija. Ministerija skiria daug dėmesio tam, kad būtų sudarytos palankios sąlygos dėstytojų kvalifikacijai tobulinti. 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų panaudojimo programoje yra numatyta veiklų grupė, skirta aukštųjų mokyklų dėstytojų pedagoginės ir dalykinės kompetencijos tobulinimo priemonėms įgyvendinti. Planuojama remti aukštųjų mokyklų parengtas neformaliojo mokymo programas, skirtas dėstytojų pedagoginei ir dalykinei kompetencijai tobulinti, dėstytojų praktikoms ir stažuotėms įmonėse, užsienio aukštosiose mokyklose ir pan.

Reikalavimas „Ikimokyklinių įstaigų pedagogų atlyginimus sulyginti su bendrojo lavinimo mokytojų atlyginimais“.

Šiuo metu ikimokyklinio ugdymo įstaigų auklėtojų tarnybinio atlyginimo koeficientas yra didesnis negu mokytojų (pvz., vyresniojo mokytojo, turinčio iki 10 metų stažą, tarnybinio atlyginimo koeficientas yra 8,75, o vyresniojo auklėtojo, turinčio iki 10 metų stažą, – 11,25). Tačiau skiriasi ikimokyklinio ugdymo įstaigų auklėtojų ir mokytojų darbo valandų skaičius, todėl auklėtojai gauna mažesnę mėnesinę atlyginimą nei mokytojai. Siekdami sumažinti skirtumus tarp šių pedagogų gaunamo mėnesinio atlyginimo ieškosime galimybių ikimokyklinio ugdymo įstaigų auklėtojų tarnybinio atlyginimo koeficientus didinti daugiau negu mokytojų. Šis klausimas bus svarstomas darbo grupės, rengiančios Ilgalaikės pedagogų darbo užmokesčio didinimo programos projektą.

Reikalavimas „Keisti mokinių pasiekimų vertinimo sistemą pradinėse klasėse atsisakant ideografinio vertinimo ir grįžti prie pasiekimų vertinimo balais nuo pirmos klasės“.

Mokinių pasiekimų vertinimas yra neatsiejama ugdymo turinio įgyvendinimo dalis. Ji atspindi visuomenėje vykstančius pokyčius, rodo, kokių ugdymo tikslų, kokiais būdais mokinyss siekia. Pradinių klasių mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimas taikant idiografinio (mokinio individualios pažangos) vertinimo principą, aprašant vaiko pasiekimus pagal išsilavinimo standartuose numatytus kriterijus, yra didelis postūmis visapusiškai ugdyti vaiką. Grįžimas prie pasiekimų vertinimo balais leistų matuoti žinias, tačiau nesudarytų galimybių įvertinti kiekvieno mokinio turimą patyrimą, jo individualius mokymosi poreikius, įgytas kompetencijas, t. y. žinių, gebėjimų ir nuostatų visumą. Pradinių klasių mokinių pasiekimų vertinimas aprašomuoju būdu naudingas vaikui ir tėvams, nes sudaro galimybes vaikui prasmingai veikti ir aktyviai mokytis, o tėvams padeda geriau pažinti vaiką, jo stipriąsias savybes, gebėjimus, susivokti, kokiose srityse ir kokia pagalba vaikui reikalinga.

Reikalavimas „Į Pavyzdinį mokytojo pareigybės aprašymą įrašyti tik tiesiogiai su mokinių mokymu susijusius darbus“.

Kartu su mokytojams atstovaujančiomis profesinėmis sąjungomis (darbo grupėje nedalyvavo Lietuvos švietimo darbuotojų profesinės sąjungos dalies, vadovaujamos A. Bružo, deleguoti atstovai) parengėme pavyzdinį mokytojo pareigybės aprašo projektą, kuriame nėra mokytojams nebūdingų funkcijų. Šiuo metu pavyzdinis mokytojo pareigybės aprašo projektas yra paskelbtas ministerijos interneto svetainėje tolesnėms diskusijoms.

Reikalavimas „Keisti mokyklų finansavimo sistemą taip, kad mokinio krepšelis neskatinėtų moksleivių nebaudžiamumo, kas neigiamai atsiliepia ugdymo kokybei“.

Mūsų manymu, nuo 2002 metų taikomas mokyklų finansavimo principas – mokymo lėšų skyrimas vienam sutartiniam mokiniui – nėra pagrindinė minėtos problemos susidarymo priežastis ir šios sistemos pakeitimas, atsisakant mokinio krepšelio taikymo, vargu ar prisidėtų prie jos sprendimo.

Naujų finansavimo principų įdiegimas leido užtikrinti, kad švietimui numatytos lėšos būtų paskirstomos vienodais principais ir racionaliau naudojamos, gerėtų švietimo paslaugų kokybė, sumažėtų mokyklas nelankančių vaikų, susidarytų sąlygos veikti nevalstybinėms mokykloms. Mokyklų bendruomenės žino, kiek lėšų per metus gaus vadovėliams ir mokymo priemonėms įsigyti, mokinių pažintinei veiklai, mokytojų kvalifikacijai tobulinti ir kt.

Mūsų manymu, lėšų skyrimo vienam mokiniui principas yra racionalus ir pagrįstas, o problemos, kylančios dėl netinkamo mokinių elgesio, galėtų būti kur kas veiksmingiau sprendžiamos ne keičiant finansavimo sistemą, bet imantis kitų priemonių.

Paminėtina, kad mokymo lėšų skyrimo vienam mokiniui principas yra įtvirtintas Švietimo įstatyme (69 straipsnio 1 dalis) ir Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. liepos 4 d. nutarimu Nr. IX-1700 patvirtintose Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatose.

Reikalavimas „Mokytojo etatinį darbo apmokėjimą įvesti tik pabaigus eksperimentą, išanalizavus jo pasekmes ir jas plačiai aptarus su pedagogine visuomene. Darbo užmokesčio sistemos keitimas negali nulemti atlyginimo sumažėjimo nei vienam mokytojui“.

Ministro Pirmininko 2007 m. lapkričio 30 d. potvarkiu Nr. 453 sudaryta darbo grupė, rengianti ilgalaikę pedagogų darbo užmokesčio didinimo programą, 2008 m. sausio 16 d. priėmė sprendimą, kad nuo 2008 m. rugsėjo 1 d. etatinis mokytojų darbo apmokėjimas nebus įvestas.

Nuo 2007 m. rugsėjo 1 d. dvylika Vilniaus ir Šiaulių miestų, Kauno rajono bendrojo lavinimo mokyklų įgyvendina etatinio mokytojų darbo apmokėjimo eksperimentą pagal Eksperimentinį etatinio mokytojų darbo apmokėjimo tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. liepos 7 d. įsakymu Nr. ISAK-1462. Etatinio mokytojų apmokėjimo eksperimento įgyvendinimui koordinuoti yra sudaryta darbo grupė (švietimo ir mokslo ministro 2007 m. spalio 29 d. įsakymas Nr. ISAK-2114), kuri periodiškai aptaria eksperimentą. Į pasitarimus stebėtojų teisėmis kviečiami profesinių sąjungų atstovai, jiems suteikta galimybė pateikti pastabų ir siūlymų. Informacija apie eksperimento eigą ir rezultatus teikiama socialiniams partneriams.

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2007 m. gruodžio 19 d. priėmė nutarimą Nr. 1383 „Dėl Naujos mokytojų darbo apmokėjimo sistemos įgyvendinimo programos patvirtinimo“ pakeitimo, įpareigojantį Švietimo ir mokslo ministeriją parengti ir iki 2008 m. gegužės 1 d. pateikti Lietuvos Respublikos Vyriausybei pasiūlymus dėl Naujos mokytojų darbo apmokėjimo sistemos įgyvendinimo programos įgyvendinimo II laikotarpio. Teikdami siūlymus atsižvelgsime į eksperimento rezultatus.

Reikalavimas „Sustabdyti beatodairišką ir neatsakingą specialiųjų mokyklų naikinimą. Specialiųjų poreikių vaikus integruoti į bendrojo lavinimo mokyklas tik tam visapusiškai pasiruošus“.

Specialiųjų poreikių mokinių, besimokančių specialiosiose mokyklose, skaičius nuo 1991 metų sumažėjo per 60 procentų, o specialiųjų mokyklų skaičius netgi padidėjo. Pavyzdžiui, 1991 metais Lietuvoje veikė 55 specialiosios mokyklos sutrikusio intelekto vaikams, taip pat mokyklos mokiniams, turintiems klausos, regos, judesio ir padėties, kalbos ir kitų komunikacijos sutrikimų, o 2008 m. sausio 1 d., Ministerijos turimais duomenimis, veikė net 64 specialiosios mokyklos. Šių mokyklų skaičius išaugo pradėjus savivaldybėms steigti specialiąsias mokyklas vaikams ir jaunuoliams, turintiems labai

didelių specialiųjų ugdymosi poreikių.

Jau šiais metais bus pradėta įgyvendinti Mokyklų tobulinimo programa plus, finansuojama iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų, skiriamų pagal 2007–2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programą. Vienas iš šios programos komponentų (28 komponento) tikslų – gerinti specialiojo ugdymo paslaugų prieinamumą ir kokybę steigiant metodinius centrus. Įgyvendinant Programą planuojama iki 2012 m. rekonstruoti 10 specialiųjų mokyklų, įsteigiant jose metodinius-konsultacinius centrus. Tam bus skirta apie 20 mln. Lt. Taigi specialiosios mokyklos yra skatinamos plėtoti savo funkcijas, stiprinti sąsajas su bendrojo lavinimo mokyklomis, kuriose tėvų ir vaikų pasirinkimu kasmet mokosi vis daugiau specialiųjų poreikių mokinių.

Pritariame išsakyti minčiai, kad specialiųjų poreikių mokinių integracijai mokyklos turi rengtis. Integracija turi vykti ne stichiškai, o apgalvotai. Akivaizdu, kad specialiųjų poreikių vaikų ugdymo politiką turi turėti kiekviena savivaldybė, o mokykla – imtis reikiamų priemonių ugdymo kokybei užtikrinti, siekti sudaryti lygias galimybes visiems vaikams įgyti kokybišką išsilavinimą, nepažeisdama nė vieno iš jų teisių. Kiekvienas specialiųjų poreikių vaiko ugdymo bendrojo lavinimo mokyklos bendrojoje klasėje atvejis turi būti išsamiai aptariamas pedagoginės psichologinės tarnybos specialistų ir vaiko tėvų, o mokyklos konsultuojamos dėl tinkamiausių ugdymo formų ir būdų bei pagalbos teikimo.

Jau nuo 2005 metų Ministerija įgyvendina Specialiojo ugdymo paslaugų teikimo programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. lapkričio 22 d. nutarimu Nr. 1475. 2005–2006 metais skirta per 6,3 mln. Lt įvairioms priemonėms, susijusioms su specialiųjų poreikių mokinių ugdymo bendrojo lavinimo mokyklų bendrosiose klasėse (visiškos integracijos forma) plėtra. Pavyzdžiui, savivaldybėms, dalyvavusioms Ministerijos skelbtuose konkursuose, 2006–2007 metais buvo skirta 2 mln. Lt naujai įsteigtiems mokytojų padėjėjų, specialiųjų pedagogų, psichologų etatams bendrojo lavinimo mokyklose steigti. Įsteigta per 400 pagalbą mokiniui, mokytojui ir mokyklai teikiančių specialistų etatų. Be to, kasmet kompensacinei technikai, skirtai specialiųjų poreikių mokinių ugdymui, buvo skiriama apie 0,5 mln. Lt, 2003–2007 metais buvo skirta 0,75 mln. Lt programinei įrangai ir kompiuterinėms programoms. Be to, 2005–2007 metais buvo surengtos trys specialiųjų mokymo priemonių parodos „Mokykla visiems“, kurias aplankė per 7 tūkstančius mokytojų, švietimo skyrių specialistų, mokyklų vadovų, tėvų. Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centre įsteigtas Specialiųjų mokymo priemonių skyrius, Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centre – Gestotyro ir metodinių priemonių rengimo skyrius, kuris rengia ir leidžia mokymo priemones sutrikusios klausos mokiniams, taip pat veikia Socialinės integracijos ir konsultavimo skyrius, teikiantis konsultavimo paslaugas mokytojams, integruotai ugdantiems kurčiuosius ir neprigirdinčiuosius.

Kasmet didinamas mokinio krepšelis, skirtas specialiųjų poreikių mokiniams, ugdomiems bendrojo lavinimo mokyklų bendrosiose klasėse. 2008 m. jis yra 33 procentais didesnis nei statistinio mokinio krepšelis. Šios lėšos yra skiriamos pagalbos mokiniui specialistų etatams steigti, mokytojų, dirbančių su specialiųjų poreikių mokiniams, atlygimų priedams ir specialiosioms mokymo priemonėms įsigyti. Ateityje numatoma, kad specialiųjų poreikių mokinio krepšelis bus 40 procentų didesnis. Be to, Ministerija yra parengusi metodines rekomendacijas savivaldybėms dėl mokinio krepšelio lėšų paskirstymo atsižvelgiant į mokinių specialiuosius ugdymosi poreikius.

Pastaraisiais metais buvo plėtojama pedagoginės ir psichologinės pagalbos teikimo sistema. Šiuo metu 53 savivaldybėse veikia pedagoginės psichologinės tarnybos, kurių viena iš funkcijų yra teikti konsultacinę pagalbą mokykloms, integruotai ugdančioms specialiųjų poreikių mokiniams.

Yra parengtos mokytojų darbo su specialiuju poreikiu mokiniais kvalifikacijos tobulinimo programos. Tikimės, kad baigę šias programas mokytojai įgis daugiau žinių ir gebėjimų ugdyti specialiųjų poreikiu mokinius.

Anksčiau minėtos Ministerijos įgyvendinamos priemonės padeda gerinti specialiųjų poreikiu mokiniu ugdymo kokybę, palengvina mokytoju darbu su šiais poreikiu mokiniais. Tikimės, kad bendromis Ministerijos, savivaldybiu ir mokyklų pastangomis sukursime tinkamesnes ugdymosi sąlygas specialiųjų poreikiu mokiniams, o mokytojams – geresnes darbo sąlygas.

Siūlymas „Kuo skubiau parengti ir pradėti įgyvendinti augančiai kartai palankią šeimos politiką“.

Pagal nustatytą kompetenciją Švietimo ir mokslo ministerija nekuruoja šeimos politikos klausimu. Jūsų siūlymą perduosime Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai.

Siūlymas „Valstybėje sukurti racionalu finansavimo modeli, kuris užtikrintu realu švietimo prioritetu ir leistu išvengti neigiamu rinkos santykiu aspektu švietime pasireiškimu“.

Strateginio planavimo metodika (patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 827 su pakeitimais) atitinkamos galiojimo erdvės prioritetus numato praktiškai kiekviename strateginio planavimo dokumente.

Ilgalaikiai valstybės prioritetai nustatomi Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje, tvirtinamoje Lietuvos Respublikos Seimo. Šiuo metu galiojantys prioritetai yra žiniu visuomenė, saugi visuomenė, konkurencinga ekonomika. Tiesiogiai išskirtinai švietimui ilgalaikio prioriteto nėra patvirtinta. Vidutinės ir trumpalaikės trukmės prioritetus prirėikus kasmet tvirtina Vyriausybė vadovaudamasi savo programa, kurią taip pat tvirtina Seimas. Šiuo metu galioja prioritetas „skatinti šalies mokslo ir technologiju pažangą, plėtoti informacinę ir žiniu visuomenę, didinti švietimo, kultūros, mokslo, sveikatos apsaugos finansavimą“.

Pagal Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymą valstybės biudžeto ir savivaldybiu biudžetu finansiniu rodikliu projektus rengia Finansu ministerija, o Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybiu biudžetu finansiniu rodikliu patvirtinimo įstatymą tvirtina Seimas Vyriausybės teikimu. Pagal Strateginio planavimo metodiką (patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 827 su pakeitimais) kiekvienai institucijai, tarp jų ir Švietimo ir mokslo ministerijai, numatomi maksimalūs asignavimai, kuriais vadovaujantis rengiami strateginiai veiklos planai, o Vyriausybės Strateginio planavimo komitetas, analizuodamas informaciją dėl papildomu asignavimu Vyriausybės prioritetams įgyvendinti, gali siūlyti institucijoms keisti vykdomu programu prioritetus, riboti lėšas, skatinti jas racionaliau naudoti. Institucijos privalo atitinkamai tikslinti savo strateginius veiklos planus.

Valstybės finansu tvarkymas nėra Švietimo ir mokslo ministerijai priskirta kompetencija. Ministerija yra pateikusi siūlymu Finansu ministerijai dėl Vyriausybės prioritetu finansavimo principu.

Apgailestaujame, kad siūlyme nėra konkrečiau įvardyta, koku rinkos santykiu aspektu siūloma vengti. Manome, kad omenyje turimos mokyklų pastangos pakviesti mokyti kiekvieną vaiką, nes nuo mokiniu skaičiaus dėl mokinio krepšelio principo priklauso mokyklos gaunamos lėšos. Nemanome, kad rūpinimasis kiekvieno vaiko mokymusi yra nepageidautinas. Kiekvieno asmens mokymosi teisė ir prievolė nuo 7 iki 16 metų nustato Lietuvos Respublikos Konstitucija ir Švietimo įstatymas. Ši teisė ir galimybė valstybės yra garantuojama valstybinėse ir savivaldybiu mokyklose. Taigi mokyklos privalo sudaryti galimybę mokyti kiekvienam vaikui. Kita vertus, nevalia nepaisyti ir šalies finansiniu galimybiu. Tankus mokyklų tinklas ir mažėjantis mokiniu skaičius ir be krepšelio principo pakankamai stipriai kvestionuoja kiekvienos konkrečios mokyklos egzistavimo pagrįstumą.

Populiarioms kokybišką ugdymą teikiančioms mokykloms nei krepšelio principas, nei bendro vaikų skaičiaus mažėjimas nesudaro aštrios problemos.

Ministrė

Roma Žakaitienė

Stanislava Strolaitė, tel. (85) 2191115 el. p. stanislava.strolaite@smm.lt